

MARGÓCSY ISTVÁN–SZALÓCZY PÉTER

D. P. VERSEI

Az itt következő, a 19. század folyamán (első felében) írott versek kézirata Dr. Szalóczy Péter főorvos, kéziratgyűjtő tulajdonában van.

A kézirat kis nyolcadrét fűzött kötet, papírkötésben, 76 számozatlan lap. A kötet az utolsó két lap híján sűrűn tele van írva, barna tintával, egyenletes, jól olvasható, művelt írásképpel, igen korrekt helyesírással; a versek soronkénti és strófánkénti tördelése is pontosan és gondosan jelezve van; a szöveg feltehetően egy kéz írása mindvégig: bár a bejegyzések igen hosszú időszakaszt fognak át, a kézíráson legfeljebb az öregedés lassú elbizonytalanodása vehető ki (a kötet teljes szövegéből csupán egy-két szó vált olvashatatlanná). A kötetben csak versek találhatók (a legutolsó lap pársoros, ceruzás bejegyzése egy jóval későbbi possessor hivatalos ügyére utal).

A kötet szerzője az előlapra írott, az első nagyobb vershez tartozó bevezetésben, valamint más későbbi versek aláírásában D. P. monogrammal jelzi magát. Az első két vers Nagyigmánd községben van datálva. A versek tartalmából és datálásaiból kitűnik, hogy a szerző feltehetően 1777-ben született, a debreceni kollégiumban tanult, 1799-ben indult nagy legációra (erről írta a kötet nagy részét kitevő első versét). 1801-ben és 1802-ben nagyigmándi rektorként működött. 1802-ben nősült, s még ötvenéves házassági évfordulójára is írt verset. A kötet utolsó (verses) bejegyzése 1861-ből származik, a szerző ekkor 84 éves volt.

A kötet nagyobb részét a legációs út leírása teszi ki. Ezt a szokatlanul nagy utat, a vershez fűzött jegyzet tanúsága szerint Kiss György, később szalontai pappá választott, „gradusombeli” társával együtt tette meg, s az eseményeket két évvel később, 1801-ben írta meg (*1799dik Esztendőbe Julius és Augustus Hónapokba a Kis Kunságba Tolna és Baranya Vármegyékbe történt, Debretzeni Deák korombeli utazásomnak versekbe való foglalása, melynek le írásába még utamba belekezdettem; több közbe jött foglalatosságaim miatt félbe maradván, Rectorságom első heteibe elvégeztem 1801. Junius 19kén Nagy Igmádonn. Saját betűimmel. D. P.* – betűhív átirata megjelent a *Confessio* 1997/3. számában, 65–91). A kötet ezen kívül több későbbi, a szerző életének jelentős alkalmához kapcsolódó verset tartalmaz, melyek a házasságához, a különösen nagy ínséghez, öregkori bajaihoz stb. kötődnek. Figyelemre méltó, hogy a szerző házasságában megáldapodván egyre ritkábban nyúl a tollhoz, s csak nagy időközök elteltével ír újabb verset;

a kötet egysége azonban azt sugallja, hogy a szerzőnek ezeken kívül nemigen lehetett más költői munkássága.

Sajnos a debreceni református kollégium tanulóinak névsora nyomtatásban csak az 1792-es évig jelent meg,¹ G. Szabó Botond, a kollégiumi könyvtár igazgatója szíves segítségével azonban D. P.-t most sikerült azonosítani: a fenti „személyleírás” az 1794-ben szubszkribált Dugár Péterre illik. Róla azonban nevén kívül egyéb nemigen tudható, az életrajz egyes részletei kéziratunk alapján mégis kikövetkeztethetőnek látszanak. Ennek az életrajz-megállapításnak a mérlegelhető feltevéseit Hegedűs Béla önzetlen segítségével köszönhetjük.

A 18. század végén már általános volt a gyakorlat, hogy a református kollégiumokból kikerülő diákok lelkésszé válásuk előtt két-három, legfeljebb négy évig az anyakollégium valamelyik ún. partikulájában rektori hivatalt töltöttek be. A nagyigmándi református iskola (Komárom vm.) a debreceni kollégium partikulája volt.² Az anyaintézet a rektori hivatást egyértelműen (ki)küldetésnek, a lelkésszé válás részeseményének tekintette, és pl. azt sem nézte jó szemmel, ha a rektor megházasodott. (Vö. D. P. rektorsága ideje alatt írt szerelmes verseivel.) Csak elvétve fordult elő, hogy a rektorság lejárta után a volt rektor tanítóskodásának települését kapja lelkészi szolgálathelyéül. Gyakran előfordult viszont, hogy a tanítók nem is egyházi pályát választottak, pl. sokukat jegyzőnek hívták más településre.

Habár D. P. kései versei közvetlenül nem utalnak hivatására, ezzel kapcsolatban a következők mégis kijelenthetőnek látszanak:

1. 1801-től 1802 utánig (de valószínűleg legfeljebb 1805-ig) D. P. Nagyigmándon – a debreceni kollégium partikulájában – rektor;

2. biztosan nem lett református lelkész (ezután) Nagyigmándon; Nagyigmánd községben a református lelképásztor tisztségét a 18. század közepétől a 19. század közepéig a Hevesy (így is: Hevesi) család leszármazottai töltik be;³

3. több mint valószínű, hogy 1805 után nem rektor D. P. Nagyigmándon;

4. verseiben semmilyen utalás sincs arra, hogy D. P. ezután egyházi vagy pedagógusi pályára lépett volna.

Legáció versének egyértelmű utalásaiból megállapítható, hogy D. P. kecskeméti születésű volt, sőt a család háza még legációja idején is ott állott.⁴ Könnyen lehetséges, hogy D. P. későbbi lakhelyeként is az Alföldet, közelebbről akár éppen Kecskemétet vagy környékét kell számításba vennünk, verseiből pedig lényegében egy kisbirtokos gazdálkodó képe rajzolódik ki. Az 1836-os, a gazda szemszögéből sanyarú év megver-

¹ *Iskolatörténeti adattár*, II, szerk. THURY Etele, Pépa, 1908.

² Vö. DANKÓ Imre, *A Kollégium partikularendszere = A Debreceni Református Kollégium története*, szerk. BARCZA József, Bp., Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1988, 805.

³ A nagyigmándi református gyülekezet jegyzékeinek nagy része az 1980-as években elégett. Gyakorlatilag az egyetlen fennmaradt jegyzék a községben szolgálatot teljesített lelkészek névsora. Itt köszönjük meg Pánti László jelenlegi református lelképásztor úrnak szíves és önzetlen segítségét.

⁴ A családnak Katona József házi jegyzéke 1828. október 5-i bejegyzésében is nyoma van: „Dugár Leányok Inst. 6 H. 5f.” KATONA József, *Versék, tanulmányok, egyéb írások*, s. a. r., jegyz. OROSZ László, Bp., Balassi Kiadó, 2001, 147.

selt leírásában gyümölcsfákat, sok szőlőt, tág pusztát, lapályt emleget, a távoli Tolna vármegyébe komppal kel át, Bogyiszlóra pedig tíz mérföldet szekerezik. Bács-Kiskun megyében még ma is van Bogyiszló nevű terület (Külbogyiszló, Kis-Bogyiszlói és Nagy-Bogyiszlói erdő), éppen a szintén emlegetett Sárköz nevű terület közvetlen közelében.⁵ A térség aszályos időkben is alkalmas lehetett a legeltetésre, hiszen a Duna már egészen közel van hozzá. Az ettől a térségtől számított valamivel több mint tíz mérföldnyi (kb. 80–90 km) távolságra – a Dunán innen – található D. P. lakhelye. (Pl. Kecskemét éppen ennyire van.)

A kis kötet nem elsősorban egyedi költői becsével érdemli meg figyelmünket, hanem azzal, hogy bemutatja, mily szívósan élt – ezek szerint a 19. század első felének teljességében – az a költészeti, melynek még jelentősebb művelőit sem szokta az irodalomtörténeti hagyomány a 18. század vége után tudomásul venni. D. P. költészete, ha nem is nagyon magas színvonalon, azt az írott, alkalmisághoz és bölcselkedéshez egyszerre kötődő, magas szintű, de iskolás jellegű művelődést és poétikát közvetítő közköltészetet mutatja fel, mely elsősorban a református kollégiumok körében élt és működött, melynek igen jeles képviselőit tisztelhetjük például Háló Kovács József, Édes Gergely vagy Mátyási József személyében, s melynek hatása mindvégig ott érződik Csokonai Vitéz Mihály verseiben is. (D. P. nagy útleírása például közvetlenül is párhuzamba állítható Mátyásinak igen hosszú, ám a maga korában, kivált reformátusok között, széles körben ismert versével: *Pestre egy jóbarátomhoz írogatott levelem a Bécsi és Erdély országi utazásaimról, Erdélyből 1791-ben* = MÁTYÁSI József *Verseinek folytatása, II. darab*, Vác, 1798; néhány részletének új kiadása: *Mesterkedők: Antológia*, szerk., bev. KOVÁCS Sándor Iván, 1999, 282–289; vagy Édes Gergelynek a maga korában ismeretlen, kéziratban maradt verses önéletrajzával: *Életének rövid kivonása 1826-ban, Vizöntő Havában* – két változata is megjelent az *Édes Gergely emlékezete* című kötetben, Pápa, 1999.) E kötet, melynek termése időben messze túlnyúlik ama határokon, melyeket e költészeti jelenlétét illetően eddig az irodalomtörténet feltételezett, arra figyelmeztet: a „modern”, romantikus költészet mögött, ha regionális érvénnyel is, de folyamatosan, nem hatás nélkül s igen nagy terjedelemben élhetett egy már-már elfeledettnek hitt hagyomány.

Közlésünk a már megjelent útleírás híján a kis kötet valamennyi versét tartalmazza.

1802-ik Esztendőből, Rectorságomba készített verseim maradványai	Teszem ha tsak tehetem Ha azt az időt érem Ugyan tsak el is kérem Nálam hadd illatozzon Bimbókat is hadd hozzon. A kertész jó emberem Talán hát el is nyerem Már nekem is ígérte Oh! be betsülöm érte Ha adja, el tudja
Egy kies kert van amott Oh! be sokszor voltam ott Egy szép Rózsa van benne Bártsak az enyim lenne Mind magát, mind szagát Igen nagyon szeretem, Keblemben, kezembem	

⁵ Magyarország földrajzinév-tára, II, Bács-Kiskun megye, szerk. FÖLDI Ervin, Bp., Kartográfiai Vállalat, 1980.

Az a jó kertész hozni
Keblembbe, kezembe
Fog osztán illatozni
De bezzeg egytől félek
Hát ha valami lélek
Mint én, előbb el kéri
Szándékát el is éri
De méltán is félek mert
Másnak is nyitva a kert
Hát ha más is rá pillant
Szép Rózsámmal el illant
Van hát ok, hogy tartok
Attól hogy Rózsám tőlem
Valaki, leszsz aki
El ragadja előlem
Kivált mikor láttomra
Más is tör virágomra
Mikor látom hogy szintén
Más is úgy vágy rá mint én.
De ámbár egy részt félek
Más részről meg reméllek
Magammal el hitetem
Hogy keblemre tehetem
Reménség, reménség
Oh! ne tsalj meg engemet
Mert éppen, másképpen
Nem szeretem éltetnem
Oh! jertek vig esztendő!k!
Jertek boldog jövőndők
Szép Rózsámat tegyétek
Enyémmé! neveljétek.

Más:

Hald meg hát rajtam mi esett
Amott vizitet tettem
A kis Amor ott repdesett
Én őt észre sem vettem
Azomba tündéres teste
Szívemet fel kereste
Megsebzette szívemet
Fel forralta véretem
Fel forralta véretem

D. P.

1802

Hozzád ragaszkodok szívem
Oh Kedves! légy holtig hivem.
Rólad soha le nem teszek
Valamig életbe leszek.
Állandó szivet ígérek
Tetőled is tsak azt kérek
Már ugy ha ezt megnyerhetem
Áldott lesz egész életem
Reád holtig lesz fő gondom
Igaz tiszta szivből mondom
Álnokság nintszen szívembe
Ne kételkedj beszédembe,
A mit most szivből fogadok
Kintsem! A mellett maradok.
Igérd Te is, hogy Hivem lesz
Ránk nézve az egyesség kész.
Tied vagyok! E szózatot
Adád, mely szívemig hatott.
Drága lélek! Birásodra
Uj remént nyujtott a szódra
Gondjaimtól mentté lettem,
Általad ujjá születtem
Rám virradt a rég várt reggel
Panaszom oszlik sereggel.
Élem már jó világomat
Tisztellek mint sajátomat
Ezer tsókkal illetem szád
Ragaszkodom holtig hozzád.

1802. július 13-án.

A boszszus tilalomnak
gyászos a ki menetele

Az igaz szeretet erős, mint a halál
Ha két egymást értő, igaz szivre talál
Be ront ez még a leg erősebb várba is
Mint az halál ellen, ez ellen sinsz pais.
A fényes paloták pompás lakossain
Triumfál, mint a nép legalatsonnjain.
Volt s van ebbe része tán minden élőnek
Míg a nem szeretem napok el nem jönnek.
Oly tűz ez, a mely ha egyszer felgerjedt

Minél jobban oltod, annál jobban terjed
Mikor már erőt vett, minden mesterséged
Vedd elől hogy eloltsd, el nem éred véged
Igaz hát, hogy olyan erős, mint a halál
Kivált, ha egyforma két hiv szivre talál
Az ilyen egyé lett szivet egymás elől
Zárd el tsak, meg lásd még nagyobb tűz lesz belől.
Próbálj gátot vetni a hiv szeretetnek
El takart hamvai nagyobb lángot vetnek
Ki töri a rekeszt, a gátot el rontja
Igy az erőszakos tilalmat fel bontja
Próbáld meg büntetni, fenyegezd halállal
Meglásd, halni is kész össze vetett vállal
Igaz hát, hogy olyan erős mint a halál
A szeretet, ha két igaz szivre talál
Hald meg egy példáját a hiv szeretetnek
Melyről egy régen élt hiv párt emlegetnek
Priamus és Tisbe hajdan Babilonba
Egyforma részt vévén a rangba, vagyonba
Egyforma erköltsők, egyforma idejek
Lévén, meg szerették egymást szegény fejek.
Szomszédságba laktak, bizony hát nem tsuda
Ha ez a tsuda tűz itt gyújtani tudá
Annál is inkább, mikor tsupa remek
Volt, amint hirdetik, tán minden tetemek.
Égtek már, mikor még jól fel sem serdültek
Lassan lassan egybe több több szikrák gyültek.
Nevelvén a tüzet benne az esztendők
Ketsegették őket a boldog jövendők
Jó reménség alatt szívük egybe zárták
Már az egybe kelés boldog napját várták.
Azomba egy felleg megdördöl felettek
Melynek mind a ketten áldozati lettek
Mert a mord gyűlölség, a melybe régolta
Éltek már a szülék, őket meg gátolta
Csak hogy bosszuszujoknak eleget tegyenek
Megnem engedték azt, hogy egybe keljenek
Sőt hogy a szeretők ne is indítsanak
Valamit, egymástól, el is zárattanak
Ekképpen egymástól külön külön zárva
Sóhajtozott a két fogva tartott árva
Mit tsinál Priamus? Mit tselekszik Tisbe,
Látván hogy egymáshoz nem járhatnak ki s be
A háznak a melybe elzártak vala
Szerentsére éppen egy volt a közfala
Ezt is le döntötték volna ám ők szászor [sic!]

Csak mehettek volna egymáshoz mint máskor.
Szerentsére egy kis nyílásra akadtak
A falon, amelyet nem tudva úgy hagytak.
De lám a szeretet ezt is észre vette
Mindjárt a beszédnek ösvényévé tette.
Ezen közlék esztán lassu susogással
Meggátolt szerelmek titkait egymással.
A sóhajtasok is ezen által mentek
De a tsókhöz szokott ajakak pihentek
Mert a küldött tsókok rajta át nem értek
Ám bár már a falon egymástól nem fértek
Ugyan is egymásnak ha valét mondanak
A falra száz meg száz tsókokat rakának.
De hiv szeretetek ezzel nem éré be
Égvén a sebes láz mindenik szívébe.
Ugy el terjedt volt már benne a szeretet
Hogy többé a falak közt meg nem férhetett
Bár látták is hát hogy őket meg gátolták
De azzal szerelmek tüztét el nem olták
Sőt azzal, hogy őket fogságba rekeszték
Lángoló szerelmek tüztét fel éleszték
A szüléknek is hát gátvető tilalma
Nem tehet ott semmit, a hol nints hatalma.
Mert a szíven ugyan erőt nem vesz senki
Ugy, hogy a szeretők dolga jól menjen ki.
Ezeknek is, mit szült bosszus gyűlölségek
A szüléknek! Azt, hogy legyen gyászos végek.
Mert im a fogságot vérekhez valónak
Nem látván, ki szökni itélték volt jónak
Hogy ha a gyűlölség szült nekik rabságot
Kivülről leljék fel a várt szabadságot.
Azért is, hogy kedves tzeljokra jussanak
Az órát ki szabták, hogy el illantsanak.
A hejet [sic!] is a hol ezer tsokolások
Közt legyen ohajtott együvé jutások
Ki szabták, im itt is a forro szeretet
A kirendelt helyel [sic!] meszsze nem mehett.
Mert tsak egy nem meszsze feküvő ligetnek
Őket megfrissítő hüssibe sietnek
Ott is egy bizonyos fehér szeder fának
Terepéj ágai alá vágyódának
Amely kevéjkedett egy tiszta forrással
Melyből a víz fojt ki lassu mormolással.
Az időt, a helyet ekkép ki pétézve
Várták az éttzakát örömmel tetézve
Eljö az éjj, Tisbe strázsáit meg tsalá,

Repül a nevezett reménség fa alá
Repül, mivel Venus szárnyat adott neki
Hogy szívét párjának hamar önthesse ki
Hát egy a prédára még akkor is tátott
Véres száju nyöstén oroszlánt meg látott
A mely éppen akkor ment a prédálásból
Hogy szomját enyhítse a mondott forrásból
Amelyet is látván, hogy életét mentse
Egy jukat mutatott neki a szerentse
Reszkető lépéssel magát ebbe rejté
Azomba futába fátyolát el ejté
Azt meg a forrástól már csak viszszafelé
Czammogó oroszlán uttyába meg lelé
Meglelé, sőt dühös fogaival szerte
Széjjel is szaggatta, vérrel be keverte.
Az alatt míg Tisbe a barlangba remeg
Priamus a mondott hejet [sic!] keresi meg
Azomba láttya az oroszlán nyomait,
Meg láttya kedvese fátyol darabjait
Meg láttya, véresen szerte szét szaggatva
Kedvesét nem látván keresi jajgatva.
Nem leli s ez okon tetemi lankadnak
Vélvén hogy prédája lett a' fene vadnak.
Nem látván nyomorult feje mit tsinála
A szerelem benne dühösséggé vála
A midőn keresett kedvesét nem lelte
Magát fegyverével keresztül spékelté
Hogy ha már kedvese megholt a mint vélte
Neki se terjedjen tovább gyászos élte.
Az alatt, míg ez így fetrengett vérébe
Az eltűnt bátorság viszszatért Tisbébe
Azért a barlangba tovább nem rostokol
Fut a mondott helyre, hát ottan haldokol
Egy szánakozásra méltó szerentsétlen
Kit is látván Tisbe meg rémül ismétlen.
Viszsa vonnja magát, megáll meg réműlve
Minden tetemibe meg lön a vér hűlve.
Mint a kit a ménkő nem üt éppen agyon
Él még, de nem tudja, hogy életben vagyok
Végre feleszmélvén ezen vérbe forgott
Szegény haldoklóhoz közelebb tántorgott.
Ujra meg hül vére, borzad haja szála
Hogy a haldoklóba esmerőst találja.
Esmerőst, mert éppen, oh! szomorú eset
E gyászos történet szerelmesén esett.
Kedvese fetrengett a vérbe keverve

Tulajdon kezével át lön szive verve
Kedvese volt, kit is Tisbe látván, hogy ott
Haldokol, fél holtan ő is mellé rogyott
Melyéhez szorítá lankadt karjaival
Ébresztzni akarván sűrű tsókjaival.
A köny tsepp szeméből a' már őszve állott
Ki omlott vér közzé zápor módra szállott
Rendre tsokolgatta kedvese tetemét
De az fel se veté többé el hunt szemét
A mint a bánattól izekre szaggatott
Sziv keserve miatt nyelve mozoghatott
Jajokkal elegyült, félbe félbe szakadt
Ily keserűséggel telyes szókra fakadt
Pirame! Kedvesem, mitsoda kegyetlen
Sors akar el venni tőlem ily véletlen.
Mitsoda kövé vált szívvél birhatott a'
Ki ártatlan véred ekkép ki ontotta
Miképp vetkezte le az emberiséget
Ki ily kegyetlenül vete neked véget
Mitsoda kegyetlen kéz verhetné beléd
Fegyverét, ezt tőle mivel érdemeléd
Szólj kedves Priame! Szólj hadd tudhatom ki?
Ki volt? hogy fertelmes vérét hadd ontom ki.
Szólj kedves Priamé! szólj hadd tudjam kibe
Volt ily dühös lélek, hadd ferdjék véríbe
Kedves Tisbéd kérdez, szólj hát, felelj neki
Hogy általam fojjon gyilkosod vére ki.
Kedves Tisbéd ölel, eszméj hát ezekre
A téged édesen ölelő kezekre.

--

Lelke, mely tán ment is már Káron tsonakán
E szókra vissza jött s látása ablakán
Még egyszer ki nézett, azzal meg be zárta
Szemét, mert Káron már hamar vissza várta
Ekképpen örökre el hunván a szemek
Érzéketlenekké lettek a tetemek
A bánat, a kétség ekkor mit szülének
Tisbébe, látván hogy vége reményének
A dühösséggé vált szerelem mit mivel
Azt, hogy Tisbe testét tépte körmeivel.
Ábrázattyán sok méj [sic!] barázdákat szánta
Ily könyörületlen lön a sors eránta
Barna haj szálait fűrtösen tépte ki
Látván hogy már nem leszsz több öröme neki.

Mikor egész testét már fel ugarolta
Kedvese holt testét könnyivel lotsolta.
Azomba meg látta szerelmese mellett
El tépett fátyolát, megértvén, hogy e' lett
Oka halálának, ujonnan meg retten
Ki rántja a fegyvert kétségbe esetten
Priamus szívéből, melyet benne talált
Hogy az nap neki is az okozzon halált.
Ugyanazon fegyvert által úté mélyen
Tulajdon szíven hogy tovább ő se éljen.
Vére ki omolván ereje el fogyott
Ekképpen Priamus holt testére rogyott
Hideg teteminek tsokolási között
Belőle is a hív lélek ki költözött
Igy bizonyítá meg forro szeretetét
Önként fel áldozván érette életét.
Hogyha kedvesének tsak azért lett holta
Hogy őt már a holtak közt lenni gondolta
Nála nélkül ha ez élni nem szeretett
Az életről érte ő is önként le tett
Hogy ha élve egybe nem kerülhetének
Legalább poraik össze ők gyűljenek
Igy szült nekik halált a boszszus tilalom
Igy fedí el őket egy gyászos sir halom
Igy lettek szülei áldozati ők is
Igy vesztek, vesznek el még több szeretők is!

--

Ekkor mi történt volt, mit historizálnak?
Hald meg tsak, mert bizony beillik tsudának
A fa a mely alatt gyászos véget értek
Sajnálván halálok gyászba borult értek
Mert fehér gyümöltse Priamus vérének
Kiomlása által pirossak levének
Most pedig azt látván, hogy alatta ketten
Onták ki véreket ezen gyászos tetten
Lett meg indulását hogy a fa kitöltse
Feketévé leve pirosuló gyümöltse
Még az érzéketlen fa is így gyászolta
Azt, hogy a tilalom egy hív párt elolta.
Ilyen vége van az gátolt szeretetnek
Ily esettől ma is sok szülék félhetnek
Bártsak már az ilyen szomorú példának
Meghallásából sok szülék tanulnának
Annyi szerentsétlen magzat tánn nem sirna

Ha a választásba szabadsággal bírna
Igy pedig sok eszik keserű kenyeret
Azért, hogy a szülék kényére nem szeret
Sok a szülék miatt olyan nyügre talál
Melytől meg nem menti egyéb, mint a halál.
Sok kedves magzatot a gond s méreg vesz el
Azért, hogy megverik egy házi keresztel
A szeretőket hát nem jó meggátolni
Sem két nem szeretőt eggyüvé kapcsolni
Mert lám, ha meg gátlod kik hiven szeretnek
Ilyen gyászos véget azok is érhetnek
Ha pedig olyakat kötsz össze a kiknek
Szive nem egy, örök bajt szülsz mindenniknek
Mert hol szeretet nints, boldogság sints ottan
Nem fog élni soha az ily pár nyugodtan.

D. P.

Az 1836-ik mostoha Esztendő le írása

A' mi tsapást tsak hozhat egy Esztendő
A' mi inséget hagyhat maga után
Azt 1836 el hozta

A mi tájunkra

Ha vissza nézünk le fojt napjaira
Év szakaszait rendre meg vizsgáljuk
A Tavasz kezdet jól mutatván magát
Kedvezni látszott

Meg indult a fű, az őszi vetések
Életre kaptak, a koránn el vetett
Árpa, zab ki kelt, táplált a reménség
Hogy lesz gabonánk

A Határunkba meg nem számlálható
Sok gyümölcs fáink már pompássan kinyílt
Virágaikból gyümöltsökkel gazdag
Esztendőt vártunk

Meszsze ki terjedt szöllős kertjeink is
Növésnek indult, s apró gerezdekkel
Sűrűnn meg rakott gyenge veszzeikből
Sok bort igértek

Azomba minden reményünk datzára
Maius, a kies Maius nyolczadika
Egy késő fagyal [sic!] be köszöntvén hozzánk
Tett egy fordítást

Mert a lapajosbb fekvésű szőlőket
Tsak nem egészen, egyszeri tsapással
Ugy tönkre tette, hogy nem kellett hordó
Jeles gazdának

A kies Tavasz szelidebb napjai
A fák ágain már meg bokrosodott
Termő bimbókat virágzásba hozták
Hogy a tsapás jött

Az idejébben érő gyümöls nemek
Virágaikból már fejek kitölték
Már fejledeztek, hogy az első tsapás
Majd mind elsepré

Ha ez egy tsapást a Természet Ura
Meg elégtülvén, nem küldött volna mást
Ily közönséges panaszra fakadni
Nem volna okunk

Minthogy sok fügvén a hely fekvésétől
Még sok helyeken szivelhettük volna
A tsapás sujját, habár ért is kit kit
Az ostor hegye

Mert hejjel hejjel vagy egy vagy más tájon
Házi szükségre egy egy kevés borunk
Kivántsíságból egy egy kis gyümöls is
Maradt volna még

De hogy az ostor négyszer vágott nyomba
A mit az egyik meg hagyott, a többi
Kivált a végső, hóval jött zivatar
Mind el vesztette

Egy ága volt ez a bölts Mindenható
Kézéből ránk száló tanító ostornak
Még is méjj nyomot hagyott maga után
A merre tsapott

El tsapván minden már ekkorra ki kelt
Táplálásunkra szolgáló plántákat
Melyeket a sok ezer munkás kezek
Földbe dugdostak

Egy tsapásnak ez elég, de tán sok is
Ránk nézve, de még hátra volt a nagy
Mely az ostornak másik ágát tette
Ugy mint az aszáj

Mit szült ez, lássuk, szépen neki indult
Reményel tejes [sic!] s szénával biztató
Kaszálóinkat többől ki égetvén
Nem lett kaszálás

Hijába vártuk mi az apró fünek
Nevekedését, azt nyertük tsak vele
Hogy a mit előbb kaparthattunk volna
Azt is el veszténk

A kopár mezőn éhes barmaink is
A jobb nyarakba legelővel bőves
Tág pusztáinkon hasok meg nem telvén
Bujdostak bőgve

El nem nézhetvén barmaink szomorú
Éheztetését, mit volt mit tenni mást?
Táplálás végett a maga jószágát
Ki ki el hajtá

Ekkép a barom azon avas szörbe
Tán soványabban, mint ki hajtásakor
Szétszaggattatott, ki ki a magáét
Tartotta kézen

A mi meg még több, már az Ősz derekán
Még tsak heverő lovaink se birtak
Tágas pusztánkon meg élni, más pusztát
Kellett bérlelnünk

Még pedig meszsze, Tolna Vármegyébe
A Nyéki pusztát ki vettük jó drágán
Ide törettük szilaj lovainkat
Tetemes kárral

A kompot négyszer szorítottuk tele
Keserves kinnal, töréssel, zuzással
Egy holnapig tán, kinlódta a drágán
Bérlett pusztába

Ez alatt végkép le romolván, ismét
Haza törték, úgy be is fizettünk
Szegény páráknak, hogy annak nagy része
lyetős [?] lett

Most már táplálja ki ki a mint birja
A gondviselés tán még segít rajtok
Még a mellett is sok lónak a bőre
Kerül csávéba

Ez eddig is sok, hát ha majd a télnek
El érkeztével takarmányra szorul
Minden jószágunk, ugyan hogy áll elől
A szegény gazda

Máskor is csak volt szük széna termésünk
Az idő végett, de ennek hijányát
Sarju vagy szalma vagy kukoricaszár
Tsak ki pótolta

De most egyik sints, sok szegény gazda hát
Nem bátorokdván bevárni a telet
Idő nap előtt minden jószágait
El vesztegette

Ne hogy a koránn be fogott Tél miatt
A szük és drága takarmány vétellel
Annyi költségbe keveredjen a mit
Jószága sem ér

Sok az ily módot károsnak itélvén
Nem vesztegetvén semmit el azokból
Idején koránn vásárlott takarmánt
Mint gondos gazda

Mint hogy a leg jobb kaszálón csak kevés
A száraz földön körül belül semmi
Széna se termett, a Résbe szorultak
Szükös gazdáink

Ez sem volt elég a szükséghez képest
Mit szült ez? azt hogy az árát felverték
Annyira, hogy tiz s több forintba került
Egy szekér csádé

Minden a ki vett, úgy is bele bukott
Maga se tudja, mikor állhat lábra
Mert a rossz csuhén lehullott lábáról
Minden jószága

Sok nem gondolván a meszszeséggel is
Ki a Sárközbe, ki a Dunán is tul
A hol hallá, hogy oltsóbb a takarmány
El ment vásálni

Oda hajtotta teletetés végett
Ki jármas ökrit, ki szilaj marháit
Sok a juhát is, így segítette ki
Magát a bajból

Magam vagyok egy, a ki Bogyiszlóra
Hajtottam jármas ökreimet s velek
Egy két heverő marhám s lovaimat
Telelés végett

Innen hazulról hoztunk eleséget
Tiz s több mértföldre a velek bánóknak
Több ilyen terhes telelés módjától
Ments meg Ur Isten!

Az ily mostoha Tavaszunk Nyara is
Tsak szük marokkal hintette az áldást
Ugy hogy Tavaszunk alig adta vissza
Az elszórt magot

Buza termésünk jobb volt valamivel
Két három magot adván imitt amott
De ez mind kevés, a gazdák közt ritka
Ki meg nem szorul

Ilyeneket szült az aszáj, a mellett
Bab, borsó, lentse, krumpli kukoritza
Oly ritkaság lett, hogy tán jövődre
Magot se kapunk

ItK

Irodalomtörténeti Közlemények
2005. CIX. évfolyam 2i 3. szám

Egy szóval ami szolgál élelemre
Semmi sem termett, gazdaszszonyainknak
Nagy gondot is ad rendessen feladni
Az enni valót

Lennek, kendernek se magva se szála
Aszszonyainktól a rokka maradhat
Hatsak nem vesznek boldogabb vidékről
Jött fanni valót

Ennyi sok tsapást a mi több tetézt
Az irgalmatlan kolera el jötte
Mely sorba dönté a vénet, az ifjat
Kiméllés nélkül

Szent Mihály Hava és az azt követő
October Holnap sok kesegő árvát
Sok bus özvegyet hagyott gyámok nélkül
Nyomoruságra

Ilyen esztendőt a most élők közül
Tán senki sem ért, hogy mind Háza népét
Mind jószágait pénzes eleséggel
Táplálta volna

Ilyen esztendőt sok közül ritka ért
Hogy frissen fel költ háza népe közül
Egynek vagy másnak még nap hunta előtt
Koporsó keljen

Ilyen szük, ilyen tsapásokkal teljes
Ilyen mostoha, ilyen inséghezó
Eszkendőt se mi ne lássunk, se késő
Maradékaink

Vedd el Ur Isten rólunk haragodat
Tsapásod, ha bár meg érdemeljük is
Ily nagy mértékbe ne éreztesd többé
Velünk gyarlókkal

Örök nyugalom kebelébe merült
Gyászos esztendő, sok időki tartó
Emlékezetet hagyta magad után
Nyugodj örökké

Irtam 1837 Januarius Hónap első napjaiba
D. P.

Hatvan éveknak, Házi Hivatalbeli terhes gon-
doknak terhe alatt gyengélkedni kezdő ér-
keny szívnek fájdalmas ki ömlése.
1837

Gyenge vagyok, igen gyenge.
Ingadozok, mint a lenge
Nád, melyet a szél földig hajt
Meg sem lábbalom tán é bajt.

Nem látszik semmi nyavajám
Még is jajjal tele a szám
Egy idő olta érzem azt,
Hogy engem valami fonnyaszt.

Gyengülnek érő inaim
Lasadni kezdnek lábaim
Minden tagjaim el estek
Unatkoztak, puhák, restek.

Az élet erő fogy bennem
Már már roskadtá kell lennem.
Földig le nyom a sok terő
Naponként fogyván az erő.

Roskad az egész alkotmán
Járnom kell támaszok után
Bátorságig támogatom
Még is dülésit várhatom.

Mitől ered gyengeségem?
Mi szüli erőtlenségem?
Le fojt esztendeim soka
Sorvadságomnak fő oka.

A nem szeretem napokba
Torkig ülök a gondokba.
A Házi Hivatalbeli
Terhes gondal fejem teli.

E sokszoros teher sujja
Minden erőm fellyül mulja.
Le nyom a földnek poráig
Ezt nem vihetem sokáig.

Ha tsak az Egekben ülő
Nem leszsz rajtam könyörülő,
Ha tsak erőm, egészségem
Viszsza nem adja, ugy végem.

Az öregeket hát tiszteld
Boszsuságra ne ingereld
Ha te ezeket tisztelel
Idővel ugy bánnak veled.

1837. Martiusba D. P.

Későbbi panasz ugyan attól

Vén embernek sok a baja
Környékezi a nyavaja
Kétrét görnyed, krákog, köhög
Éjjel álmában nyöszörög.

Azt a ki virágzott szinte
Élte tavaszszába, mint te
Ne bántsd, türd el gyengeségét,
Tiszteld ősz haját, vénségét

Meg gondolván, hogy a vénség
Maga magától betegség
Ne ingereld a beteget
Ugyis szenved az eleget.

Fulladozik, lélegzetet
Kinnal alig, alig vehet
A nem szeretem napokba
Nyakig ül az unalmakba

Ha áldás é, vagy büntetés
A hoszszu élet, Oly kérdés
Miről józanon ítélve
Ellenkezőtől nem félve

Ifju napjai emléke
Miatt nints szívébe béke
A jelent a multhoz méri
Ezt fujoza, azt ditséri.

Hogy áldás! Azt kell mondanunk
Érte az Istent áldanunk
Hogy a mellőlünk el hullott
Sok ezreken tul megtartott

Ha valami nints inyére
Mindjárt fel fortyan a vére
Komorrá leszsz, hamar mordul
Egy sértő szóra felindul.

Mert a Sinai hegyen ült
Isteni Felségtől készült
Tiz parantsok ötödike
Adta s adja értésünkre

Hátha még megsértik jobban
Mint a puskaapor fel robban
Mérges a szeme, szikrádzik,
Mig lassanként meg juhádzik.

Hogy az Isten azokat kik
Attyok, Annyokat tisztelik
Meg áldja hoszszu étellel
Csalhatatlan ígérettel.

A szép virág leszsz kóróvá
A mi ujj volt, válik óvá.
A parazs változik szénné
A fiatal majd leszsz vénné

Ezt a Mindenható mondja
Volt, van, leszsz is reá gondja
A hoszszu éltet jutalmul
Meg adja tsalhatatlanul

Ekkor tapasztalja, ekkor
Mily boszszantható a vén kor.
A fiatalnak van kedve
A vén mormol mint a medve

Ha hát a jutalom áldás
A hoszszu élet sem leszsz más
A ki hát vénségét érte
Adjon buzgó hálát érte

Hát mikor a vénség köszönt
Reád, szokd meg hogy áldást önt.
Nem kíván é hoszszu éltet?
Mind az, mind más a ki éltet.

Van ki belép küszöbödön
Magyarosan ekkép köszön
Isten éltesse kelmedet.
Áldás hát a hoszszu élet.

Ami áldás, nem büntetés
Igy van megfejtve a kérdés
Soká szemlélni a Napot
Ha jó, s óhajtott állapot
Napok hoszsza ha meg vénit
Türjük erőtlenségeit
Ha vigadtunk ifju korba
Most már a nyögés van sorba
Az Isten segedelmével
Türjük el azt is békével.
Ha pedig oly találkozna
Ki vénné lenni irtózna
Az élve bujjon a földbe
A vénséget ne várja be.

Ötven éves házasságunk le fojtával 1853-ik év
Maius első napján tartott fél százados Házassá-
gunk örömmünnepeére szerzett öröm szózat.

Mint a méjj bánat s a gyötrő fájdalom
Miatt szorult szív le köti a nyelvet
Ugy a nagy öröm által el lágyult szív
Miatt néma leszsz

Azért is téged, szeretett Unokám
Kedves Toth Misim! téged szollitlak fel
Hogy a mit tenni érzékeny szív miatt
Nem bírok, olvasd.

--

Egy fél százados öröm nap e mai
Míjenbe kevés házas pár részesül
Ezerek közül ritka, igen ritka
Ki ezt el éri.

A kevesek közt mi ditsekedhetünk
Azzal, hogy együtt, példás szeretettel
Ötven éveket ez nap töltöttük ki
Áldassék az Ur!

Áldassék az Ur, ki azt meg engedte
Hogy a most élő mind négy gyermekeink
Árva kenyérre nem jutva szárnyokra
Keltek általunk.

Áldassék az Ur, ki azt meg engedte
Hogy fiainknak hozzájuk illendő
Három jeles nőt szeretni szerentsénk
Volt életünkbe.

Áldassék az Ur, ki azt meg engedte
Hogy nagyobb, kisebb tizen négy Unokák
Szemlélésébe még gyönyörködhetünk
Asztalunk körül.

Fájdalmas eset ért ugyan bennünket
A halál által egy szeretett menyünk
Szintén egy kedves, életre való Vőnk
Meg válván tőlünk.

El huntak szintén Szüléi körünkől
Még nevetlen hat ön gyermekeink,
Sarjadékból is tizen egy Unokák
Hagyván itt minket.

Meg nyugszunk rajta, az vette el tőlünk
A ki adta volt. Szabados Urok volt
Egy egy halállal mindnyájan tartozunk
Koránn, vagy később.

Minden Kedvesink! kik itt jelen vagytok
Áldás kísérje minden lépésteget
Ti itt maradtok, nekünk már nem soká
Fénylik a szép Nap.

Az évek soka fogyasztja erőnket
Az el gyengülés le ejt lábainkról
Egy szempillantás el oltya életünk
Szállit a sirba.

ItK

Irodalomtörténeti Közlemények
2005. CIX. évfolyam 2i 3. szám

[Későbbi bejegyzés, más tintával, feltehetőleg
1855-ből:]

Hetven nyoltz évét be tölté
A ki e verseket költé
Örvendett ifju korába
Még nyög a vénék sorába
Meddig nyulik még élete?
A jó Isten elrejtette.

Vég óráját is meg írja
Ha hogy még a tollat birja...

[Az utolsó bejegyzés a fenti vers alá reszketeg
kézzel:]

Hetven nyoltzhoz hat év téve
Ennyi már életem éve... = 84